

روش های تدریس در چند پایه

مهرنگار ریگی^۱، مبینا ریگی^۲، رومینا ریگی^۳

^۱ مدیر مدرسه فاطمیه شهرستان میرجاوه

^۲ فعال اجتماعی در گروه جهادی محسنین

^۳ فعال اجتماعی در گروه جهادی محسنین

چکیده

یادگیری انسان و ساماندهی رفتار معلمین در گرو نشاط و شادابی و هیجانات مثبت اوست و خلاقیت، شکوفایی استعدادها در گرو نشاط و انبساط روحی انجام میشود. ترقی هر کشوری رابطه مستقیم با پیشرفت علم و دانش و تکنولوژی آن کشور دارد. پیشرفت علمی نیز حاصل نمی شود مگر این که افراد متفکر و خلاق تربیت شده باشند. رویکردهای آموزشی مراکز تربیت معلم شهرستان زاهدان در ضمن این که در توسعه و آبادانی مؤثر است در سطوح عالی منجر به یافتن شغل و موقعیت مناسب و در نتیجه درآمد کافی می شود. دانشجویان مراکز تربیت معلم زاهدان که از موفقیت های تحصیلی برخوردارند، خانواده و جامعه با دیده احترام به آنان می نگرند و در جامعه با روحیه و نشاط بیشتری حضور خواهند یافت و در کنار این ها از هزینه های گزافی که از افت تحصیلی، تحمیل آموزش و پرورش می شود کاسته خواهد شد. تجربه چندین ساله اینجانب نشان دهنده آن است که در هر جا معلمین با آگاهی و مشارکت فکری، فرهنگی و مادی خود در مدرسه مشارکت کرده اند، روند پیشرفت تحصیلی و فعالیت در رویکردهای نوین آموزشی از جایگاه بهتر و مطلوب تری برخوردار شده است. معلم مدبر با ایجاد فضایی سرشار از صمیمیت موجبات افزایش روحیه گروهی، اعتمادسازی و ایجاد جو عاطفی، دوستانه و شاد را فراهم می آورد. معلمین با ایجاد روحیه مشارکت پذیری در دانش آموزان و اولیای دانش آموزان در اداره ی مدرسه می تواند جو عاطفی و شادی ایجاد کند و با ایجاد جو احترام متقابل میان معلمان و دانش آموزان زمینه ارتقای کیفیت آموزشی و برنامه ریزی آموزشی ثمربخش و احساس رضایت مندی را در مدرسه به وجود می آورد. شکی نیست که یکی از وظایف مهم تربیتی رویکردهای نوین آموزشی و برنامه ریزی آموزشی مراکز تربیت معلم شهرستان زاهدان، تشویق معلمین به مشارکت و تعاون در همه امور است و آنان می توانند با تدوین برنامه ریزی آموزشی مناسب به جلب مشارکت در امور مختلف مدرسه اقدام کنند و این موضوع می تواند به احساس مفید بودن و دور شدن از انزوا و کسالت در معلمین کمک کند و خود یکی از موارد شاد و با نشاط زیستن است. لذا، این پژوهش به بررسی نقش روش های تدریس در چند پایه میپردازد.

واژه های کلیدی: روش، تدریس، نوین، یادگیری، چند پایه.

مقدمه

رویکردهای نوین آموزشی از پژوهش های بین رشته‌ای مرتبط نیز استقبال می‌نماید. از جمله زمینه های مورد توجه مراکز تربیت معلم به شرح زیر می باشد: رویکردهای نوین یاددهی، یادگیری، روش ها و ابزارهای نوین آموزشی، رویکردها و شیوه های نوین تهیه و تدوین محتوای آموزشی، شیوه های نوین ارزشیابی آموزشی و برنامه‌های درسی، شیوه های نوین پژوهش در رویکردهای یاددهی و یادگیری، شیوه های نوین هدایت و راهنمایی پروژه های پژوهشی. ایجاد محیط آموزشی توسط معلمان با نشاط برای دانش‌آموزان سال‌هاست که به عنوان یک دغدغه جدی نزد سیاست‌گزاران و برنامه ریزان آموزش و پرورش مطرح شده است. این مسأله یکی از نیازهای اساسی معلمان در مقاطع مختلف تحصیلی است، زیرا معلمان بسیار بصری هستند. آنها از محیط و فضایی که نشاط و شادابی را القاء کند، لذت می برند و به دلیل افزایش انگیزه‌ها، پیشرفت‌های چشمگیری در زمینه‌های علمی خواهند داشت. اگر امکانات، تسهیلات و برنامه‌ریزی‌های نوین دقیق و متناسب آموزشی بتوانند حس کنجکاوی فراگیران را تحریک کنند و آنها را به سوی خود جذب نماید، این محیط برای آنها نشاط آور و شاداب خواهد بود. بنابراین لازم است مربیان و همه دست اندرکاران آموزش و پرورش با همکاری و تعامل، تلاش خود را بکار گیرند تا مراکز آموزشی را به محیط‌هایی با نشاط و جذاب برای معلمان تبدیل کنند تا پیشرفت تحصیلی آنها ارتقاء یابد. برای دستیابی به تحقق آرمان های مربوط به شاداب سازی مراکز تربیت معلم جهت پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، باید تحولات جدی در نگرش مدیران و مسؤولان نظام آموزش و پرورش و برنامه‌ریزی‌های نوین آموزشی مطابق با استانداردهای جهانی ایجاد نمود. رویکردهای آموزشی مراکز تربیت معلم شهرستان زاهدان در ضمن این که در توسعه و آبادانی مؤثر است در سطوح عالی منجر به یافتن شغل و موقعیت مناسب و در نتیجه درآمد کافی می‌شود. دانشجویان مراکز تربیت معلم زاهدان که از موفقیت‌های تحصیلی برخوردارند، خانواده و جامعه با دیده احترام به آنان می نگرند و در جامعه با روحیه و نشاط بیشتری حضور خواهند یافت و درکنار این‌ها از هزینه‌های گزافی که از افت تحصیلی، تحمیل آموزش و پرورش می‌شود کاسته خواهد شد. بی شک فضای شاداب و دوست‌داشتنی تأثیر زیادی در شکوفایی استعدادها، خلاقیت، برنامه‌ریزی آموزشی پویا و خلاق، پیشرفت تحصیلی، کارایی، سلامت و زنده‌دلی دارد، مراکز تربیت معلم شهرستان زاهدان با نشاط موجب باروری جسم و اندیشه معلمان آینده می‌شود.

بیان مسئله

رویکردهای آموزشی همواره یکی از عوامل ارتقاء کیفیت در نظام های آموزشی بوده است. از آنجا که رویکرد آموزشی تحت تأثیر عواملی مانند ویژگی های فراگیر، مقطع تحصیلی، محتوا و امکانات موجود در مراکز تربیت معلم می‌باشد، همواره باید تلاش نمود تا بهترین رویکردها در مراکز تربیت معلم مورد استفاده قرار گیرند و یا ابداع شود. با توجه به تغییرات مداوم عوامل مذکور، هدف مراکز تربیت معلم و اشاعه پژوهش های اصیل و ارزنده‌ای است که در خصوص رویکردهای نوین آموزشی انجام می‌شود. رویکردهای نوین آموزشی از پژوهش های بین رشته‌ای مرتبط نیز استقبال می‌نماید. از جمله زمینه های مورد توجه مراکز تربیت معلم به شرح زیر می باشد: رویکردهای نوین یاددهی، یادگیری، روش ها و ابزارهای نوین آموزشی، رویکردها و شیوه های نوین تهیه و تدوین محتوای آموزشی، شیوه های نوین ارزشیابی آموزشی و برنامه‌های درسی، شیوه های نوین پژوهش در رویکردهای یاددهی و یادگیری، شیوه های نوین هدایت و راهنمایی پروژه های پژوهشی (اسکندری، ۱۳۹۶).

امروزه شادابی و نشاط فضای آموزشی نقش و جایگاه برجسته‌ای در مبحث کیفیت و رویکردهای نوین آموزشی دارد. به طوری که شور و شوق به تحصیل، فعال شدن حس کنجکاوی و افزایش خلاقیت ارتباط نزدیکی با وضعیت محوطه آموزشی دارد. ایجاد محیط آموزشی توسط معلمان با نشاط برای دانش‌آموزان سال‌هاست که به عنوان یک دغدغه جدی نزد سیاست‌گزاران و برنامه‌ریزان آموزش و پرورش مطرح شده است. این مسأله یکی از نیازهای اساسی معلمان در مقاطع مختلف تحصیلی است، زیرا معلمان بسیار بصری هستند. آنها از محیط و فضاهایی که نشاط و شادابی را القاء کند، لذت می‌برند و به دلیل افزایش انگیزه‌ها، پیشرفت‌های چشمگیری در زمینه‌های علمی خواهند داشت. اگر امکانات، تسهیلات و برنامه‌ریزی‌های نوین دقیق و متناسب آموزشی بتوانند حس کنجکاوی فراگیران را تحریک کنند و آنها را به سوی خود جذب نماید، این محیط برای آنها نشاط آور و شاداب خواهد بود. بنابراین لازم است مربیان و همه دست‌اندرکاران آموزش و پرورش با همکاری و تعامل، تلاش خود را بکار گیرند تا مراکز آموزشی را به محیط‌هایی با نشاط و جذاب برای معلمان تبدیل کنند تا پیشرفت تحصیلی آنها ارتقاء یابد. برای دستیابی به تحقق آرمان‌های مربوط به شاداب سازی مراکز تربیت‌معلم جهت پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، باید تحولات جدی در نگرش مدیران و مسئولان نظام آموزش و پرورش و برنامه‌ریزی‌های نوین آموزشی مطابق با استانداردهای جهانی ایجاد نمود (جعفری مقدم، ۱۳۹۵).

اهمیت و ضرورت تحقیق

یکی از عوامل موثر تربیتی و آموزشی در نظام آموزش و پرورش نوین چگونگی شاداب سازی محیط مدرسه از نظر محتوا است. معلم، کتاب، دانش آموز، روش‌های تدریس، مدیریت و خانواده از جمله عواملی هستند که معمولاً در فرآیند یادگیری موثرند و در حالی که در تعلیم و تربیت جدید فضای فیزیکی مدرسه نه تنها یک محیط خشک و بی روح فاقد تاثیر در فرآیند یادگیری محسوب می‌شود بلکه به عنوان عاملی زنده و پویا در کیفیت فعالیت‌های آموزشی و تربیتی دانش‌آموزان ایفای نقش می‌کند. در آموزش و پرورش نوین، بادرک ضرورت توجه به این نیاز عاطفی و روانی دانش‌آموزان برگسترش زیبایی و استفاده از هنر و فعالیت‌های هنری تاکید می‌شود. به طور کلی زیبایی و نشاط ایجاد آرامش و شادابی در مخاطب می‌کند و آرامش روان و انبساط خاطر، زمینه فراگیری را مساعدتر می‌سازد و زمینه را برای حضور فعال و با نشاط دانش‌آموزان در محیط تعلیم و تربیت مساعد می‌کند (غلامی، ۱۳۹۰).

چگونگی ایجاد فضای شاداب در مدارس در تبیین موضوع شاداب سازی را از ابعاد مختلف می‌توان بررسی نمود چرا که در ابتدا شاداب کردن محیط مدرسه در کلام به ایجاد فضای مناسب و فضاسازی ظاهری منتج می‌شود. لیکن با نگاهی دقیق‌تر باید عنوان کرد که شاداب نمودن فقط جنبه ظاهری ندارد چون داشتن بهداشت روانی سالم نیازمند رعایت اصولی است که هم جنبه مادی و هم جنبه معنوی دارد و در واقع شاداب سازی را در ابعاد ظاهری و ابعاد معنوی جست و جو کرد که هر یک از این موارد شامل بررسی موضوعات و مواردی مهم است که با در نظر گرفتن آن‌ها مطمئناً می‌توانیم روح و روان و جسم و جان نوجوان را شاد کنیم چرا که نوجوان باید ابتدا از درون وجودش احساس شادمانی داشته باشد و این احساس شادمانی همان ایجاد رضایت از زندگی است که باید در تمام ابعاد وجودش رخنه کند (زارعی متین، ۱۳۹۳).

ابزارهای آموزشی

تکنولوژی آموزشی، در عمل با طراحی و ارزشیابی برنامه‌های درسی، تجربیات آموزشی، اجرا و اصلاح مجدد آنها بستگی دارد، به بیانی دیگر: تکنولوژی آموزشی یک روش اصولی و منطقی برای حل مشکلات آموزشی و برنامه‌ریزی درسی است که با نوعی تفکر سیستماتیک (منظم و علمی) همراه است. با توجه به این مفهوم، اطلاق عنوان تکنولوژی آموزشی به وسایل سمعی و بصری یا سایر ابزارهای آموزشی و کمک آموزشی، صحیح به نظر نمی‌رسد. البته این بدان معنی نیست که در روش تکنولوژی آموزشی، از وسایل سمعی و بصری یا رسانه‌های آموزشی استفاده نمی‌شود؛ بلکه بر عکس، استفاده از وسایل سمعی و بصری و کاربرد رسانه‌ها در همه مفاهیم و تعاریف تکنولوژی آموزشی مستتر است. اما هیچ یک از سیستم‌های پذیرفته شده تکنولوژی آموزشی، وسایل و رسانه‌ها را هدف نمی‌داند و آنها را وسیله‌ای برای عمومیت دادن و زودتر به نتیجه رسیدن تلقی می‌کند (محمدی، ۱۳۹۴).

پرسشهای ذهنی

پرسش ذهنی چیزی است که پژوهشگر درباره آن نمی‌داند؛ این ندانستن حاصل مطالعه سطحی عناوین و چکیده پایان‌نامه‌ها، مقالات و منابع مرتبط است. در بحث وجود ذهنی دو ادعا مطرح می‌شود که هر دوی آنها با برهان به اثبات می‌رسند. ۱. این که اشیای خارج از ذهن، در ذهن انسان موجود می‌شوند؛ بنابر این، در ذهن موجوداتی به صورت مفاهیم داریم. ۲. این که ماهیت مفاهیم ذهنی با اشیای خارجی یکی است که اگر یکی نباشد سفسطه پیش می‌آید؛ یعنی امکان شناخت واقعی وجود نخواهد داشت. فلاسفه مدعی اند که ماهیات اشیایی که در خارج از ذهن دارای آثار ویژه‌ای هستند، در جای دیگری همان ماهیات عیناً موجود می‌شوند بدون آن که آن آثار را داشته باشند. به این وجود، وجود ذهنی می‌گویند. سطح ابتکار

یکی از ویژگی‌های اساسی و سازنده انسان، خلاقیت است که در رشد و تکامل فرد و تمدن بشری نقش مؤثری دارد. پژوهشگران معتقدند آموزش خلاقیت بر افزایش آن مؤثر است.

"نوآوری یا ابتکار، عملی کردن اندیشه‌های نو و بدیعی است که از خلاقیت ناشی می‌شود. متخصصان مدیریت، «نوآوری» را مترادف با «ابداع» می‌دانند و معتقدند «نوآوری» فرایند پایانی خلاقیت و به عبارتی جلوه و نمود بیرونی آن می‌باشد که به صورت یک محصول یا تولید بدیع و تازه آشکار می‌شود. به زعم آنان، آن چه موجب نوآوری می‌شود، توان خلاقیت فرد است که او را به سوی نوآوری در کار و تولید می‌کشاند" (آقای فیشانی، ۱۳۷۷، ص. ۲۷) "در واقع، نوآوری تبدیل خلاقیت و ایده‌های نو به عمل و نتیجه است. پشتوانه اصلی نوآوری در همه ابعاد آن داشتن و آرایه ایده‌های نو است." غالباً نوآوری‌ها از جستجوی آگاهانه و هدفمند به دنبال فرصت‌های جدید حاصل می‌شوند و این فرآیند با تحلیل این فرصت‌ها آغاز می‌شود."

رویکردهای نوین آموزشی

در دهه‌های اخیر، شیوه‌های موثر آموزشی و تربیتی محوریت بحث‌های گسترده رسانه‌های مجازی مفاهیمارزشی و معرفتی بوده چرا که حل تبعات و ناهنجاریهای فردی و اجتماعی ناشی از کمکارآمدی نظام آموزش و پرورش از رهگذر اشاعه مفاهیم عمیق ارزشی و معرفت دینی به انحاء مختلف و موثر آموزشی و تربیتی است. نظر به اهمیت بالایموضوع، تاکنون عمدتاً تلاشهای ستادی متنوعی در قالب طرحهایی چون تحول بنیادین نظام آموزش و پرورش معمول -گردیده و علاوه بر مسئولین

درباره ماهیت آموزش و پرورش نوین و نابرابری‌های ناشی از آن، چند نظریه مهم وجود دارد که نظریه بازیل، جامعه شناس انگلیسی، از آن جمله است. رویکرد او در این نظریه، به جای اینکه تازگی داشته باشد، ترکیبی از رویکردهای خرد و کلان است. وی معتقد است که در ابعاد ساختاری نظام آموزشی و جوانب تعاملی آن، نیاز به یگانگی دارند. این یگانه سازی و ترکیب، در نظریه او به خوبی مشاهده می‌شود. به زعم برنستاین، الگوهای زبان پاسخگویی کودکان، موجب تداوم و استوار طبقه اجتماعی آنان می‌گردد. الگوی سخنگویی شخص به وسیله موقعیت اجتماعی خانواده او معین می‌شود. این الگو، به نوبه خود، موقعیت او را در جامعه تحت تاثیر قرار می‌دهد. مثال بارز آن تاثیر تفاوت الگوهای زبانی کودکان طبقات اجتماعی مختلف بر عملکرد آموزشی آنان در مدرسه است. البته برنستاین، ارزیابی اثرات عوامل دیگر بر عملکرد آموزشی، نظیر تبعیض در شرایط تدریس و یادگیری را مهم می‌شمارد (اربابیان، ۱۳۹۵).

ساموئل بولز و هربرت گین تیس جامعه‌شناسان رادیکال آمریکایی، بر آن‌اند که مدارس در جهت منافع نظام سرمایه داری عمل می‌کنند. از این رو، آنها عمدتاً پیشینه نهادی رشد و تحول نظام آموزشی را مورد مطالعه قرار داده‌اند. آنها اگر چه اندیشه‌های خود را بر آموزش و پرورش آموزشی‌گرای در ایالات متحده بنا نهاده‌اند، ولی مدعی‌اند که نظرات آنها قابل تعمیم به سایر جوامع غربی است. آنها بر اساس تحقیقاتی که درباره نابرابری‌های آموزشی انجام گرفته، استدلال می‌کنند که آموزش و پرورش، عامل قدرتمند و موثری در جهت ایجاد نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی نبوده است. به نظر آنها، آموزش و پرورش نوین را باید به عنوان پاسخی به نیازهای اقتصادی سرمایه داری صنعتی تلقی کرد. مدارس به تامین مهارت‌های اجتماعی و فنی مورد نیاز کسب و کار صنعتی مدد می‌رسانند؛ آنها ضامن تربیت نیروی کار، احترام به اقتدار و پذیرش انضباط را القا می‌کند. روابط اقتدار و نظارت و کنترل در مدرسه، سلسله‌مراتبی و با تاکید بر اطاعت است. این وضع، دقیقاً با شرایط محیط کار مطابقت دارد. پاداش‌ها و تنبیهات مرسوم در مدرسه نیز، تکرار همان مواردی است که در قلمرو کار رواج دارند. مدارس، بعضی را به پیشرفت و موفقیت ترغیب می‌کنند، در حالی که بعضی دیگر را دلسرد و مایوس ساخته به مشاغل کم درآمد راهی می‌سازند (بابایی، ۱۳۹۳).

تاثیر آموزش و پرورش در زندگی به عقیده بولز و گین تیس

هر دو قبول دارند که آموزش و پرورش همگانی، اثرات سودمندی داشته است. بی‌سوادی رو به نابودی است و آموزش و پرورش آموزشی، دسترسی به تجربه‌های یادگیری را که ذاتاً ارضا کننده‌اند، میسر می‌کند، ولی چون آموزش و پرورش عمدتاً در واکنش و پاسخ به نیازهای اقتصادی، گسترش پیدا کرده، نتوانسته بدان گونه که اصلاح طلبان روشن بین اجتماعی انتظار داشتند، عمل کند. به زعم بولز و گین تیس، مدارس نوین، احساس بی‌قدرتی را که بسیاری از افراد در جاهای دیگر تجربه می‌کنند، برای آنان تجدید یا باز آفرینی می‌کند. آرمان‌های پرورش و رشد شخصی که هدف اصلی آموزش و پرورش است، فقط هنگامی قابل حصول است که مردم بتوانند شرایط زندگی خودشان را کنترل کرده، استعدادهای خود را پرورش دهند و توانایی ابراز وجود پیدا کنند (حداد، ۱۳۹۵).

برزیل، رویکرد آموزشی دانش آموز محور

با وجود سرمایه‌گذاری‌های زیاد، نظام آموزشی برزیل غرق در مشکلات است. تغییرات به کندی رخ می‌دهد اما الگویی جدید برای آموزش در شهر ریودوژانیرو بارقه‌ای از امید به همراه داشته است. از سه سال گذشته، مدرسه دولتی “چیکو آنیسو” روش جدیدی را به آزمایش گذاشته که دانش آموز محور است. هدف، فقط کسب دانش نیست. در این محیط چالش انگیز مهمترین چیزهایی که دانش آموز باید بگیرد تفکر نقادانه، کنجکاوی و توان برقراری ارتباط با دیگران است. در این دبیرستان دولتی زنگ شروع کلاس به صدا در نمی‌آید و از حضور و غیاب هم خبری نیست. دانش آموزان یاد می‌گیرند خودشان اوقاتشان را مدیریت کنند. سنت شکنی دیگر این مدرسه این است کلاس درس در مکانی دیگری غیر از کلاس درس معمولی برگزار می‌شود تا دانش آموزان بیاموزند چگونه در هر محیطی تمرکزشان را حفظ کنند. در این رویکرد آموزشی، حلقه اصلی دانش آموزان هستند. آنها با کمک همدیگر و بشکل گروهی پروژه‌هایی طراحی می‌کنند و روحیه همکاری بینشان تقویت می‌شود (منادی، ۱۳۹۵).

آموزش بدون مرز

در آینده کلاس درس منسوخ خواهد شد. سیستم آموزشی و نحوه آموزش تغییرات قابل ملاحظه‌ای خواهد کرد. ظهور فناوریهای نوین و تکامل وظایف آموزگار ممکن است منجر به این شود که طرح مدارس کاملاً تغییر کند و مدرسه با آن چه امروز می‌شناسیم کاملاً متفاوت باشد. گراهام براون مارتین، بنیان‌گذار طرح آموزش بدون مرز است. هدف این طرح گردهم آوردن اندیشمندان در زمینه‌های آموزش و فناوری است تا ایده‌های خلاق خود درباره آینده آموزش را با هم در میان بگذارند. درسهایی که گراهام براون مارتین طراحی می‌کند می‌تواند تصویری از آینده مدارس به دست دهد. بسیاری از کارشناسان آموزش در حال حاضر از فناوریهای جدید و نرم افزارهای آنلاین استفاده می‌کنند تا چاره‌ای برای هزینه بالای و در دسترس نبودن برخی منابع آموزشی پیدا کنند. این منابع باز به مردم سراسر جهان کمک می‌کند به طیف گسترده‌ای از اطلاعات دسترسی داشته باشند (نوبخت، ۱۳۹۵).

بریتانیا؛ طرح «کتاب باز»

گروهی از دانشگاهیان کمبریج در سال ۲۰۰۸ تصمیم گرفتند انقلابی برپا کنند: انقلاب دسترسی رایگان به منابع. آنها سازمانی غیر دولتی و سامانه ای موسوم به «کتاب باز» به راه انداختند. ایده اصلی این طرح، خلق و ابداع مدلی بود تا کتب درسی و تک نگاشتها (جزوه یا مقاله) بطور رایگان روی نت قرار گیرد. این طرح بویژه برای کشورها در حال توسعه که در آنها تنها، کتابهای ارزان و دیجیتال خوانده می شود، اهمیت دارد. طی بحران اقتصادی «کتاب باز» برای دانشجویان یونان موهبت بزرگی بود. بطور متوسط، ناشرین انتظار دارند ۲۰۰ نسخه از یک کتاب دانشگاهی را بفروشند. در طرح «کتاب باز» به هر کتاب ماهانه، ۴۰۰ بار مراجعه می شود که هم برای نویسنده و هم برای اساتید دانشگاهی رضایت بخش است (امیری، ۱۳۹۳).

مصر؛ کارگاه آموزشی ویکی پدیا

در نزدیکی قاهره، پایتخت مصر در کارگاهی موسوم به «برنامه آموزشی ویکی پدیا»، دانشجویانی که درگیر پژوهش و تحقیق دانشگاهی هستند، برای بهتر کردن کیفیت محتوای مقالات نسخه عربی بزرگترین دائرهالمعارف دنیا با یکدیگر همکاری می کنند. ویکی پدیا مجموعه ای بیش از چهار میلیون مقاله است که ۲۳ میلیون نویسنده و کاربر در سراسر جهان آن را تهیه و گردآوری کرده اند. این برنامه خیلی از دانشجویان زن را در مصر جذب کرده است. تقریباً ۹۰ درصد شرکت کنندگان در این کارگاه زنها هستند. یکی از متصدیان این طرح می گوید که در تلاش است شکاف جنسیتی در مقاله نویسی برای ویکی پدیا را کاهش دهد (سلامی، ۱۳۹۵).

ایالات متحده آمریکا؛ نقشه مغز انسان با بازی کامپیوتری

در نیویورک، دانشگران به کمک تعداد زیادی از کاربران آنلاین که درگیر بازی ویدئویی «آی وایر» می شوند، نقش سه بعدی ساختارنورون های مغز انسان را می کشند. هر نیمه شب در تایمزاسکوئر نیویورک به مدت ۵ دقیقه پخش آگهی از صفحه نمایش بزرگ این میدان متوقف می شود، و به جای آن برنامه علمی نقشه نورونهای مغز به نمایش گذاشته می شود. این نمایش علمی را نوا هاتن براه انداخته است. وی یکی از طرفداران پروپاقرص بازی علمی «آی وایر» است. نقش فناوری های نوین ارتباطاتی و اطلاعاتی در آموزش بی بدیل و بسیار اهمیت دار است. قبلاً در وبلاگ به این ضرورت و چرایی این نقش پرداخته ایم که می توانید در این پست آن را مشاهده نمایید (جویینی، ۱۳۹۶).

فناوری اطلاعات و تحول دنیای آموزش**کاربرد فناوری ها در آموزش مدرن**

آموزش در جهان مدرن، هرچه بیشتر با فناوری در می آمیزد. از ربات های پیچیده گرفته تا لوح رایانه یا تبلت در مدارس. معلمان در سراسر جهان ابزار و امکانات خود را برای آموزش مهارت های مورد نیاز آینده دانش آموزان ارتقا می بخشند. در برنامه این هفته جهان دانش به عملکرد این تغییرات در کلاس های درس پرداخته ایم. در کلاس درس تخته سیاه و دفتر یادداشت، هرچه بیشتر جای خود را به کامپیوتر و لپ تاپ می دهند. حتی در کشورهای در حال توسعه. اما پرسش اینست که کودکان از چه زمانی نیاز به استفاده از فناوری دارند؟ برای مثال اگر کودکی بخواهد مهندسی ربات بخواند (ثریا، ۱۳۹۵).

در بعضی بخش های آموزشی در کنیا آموزش هنوز بسیار ابتدایی است و میزان ترک تحصیل بالاست. اما طرحی در دست اجراست که می کوشد با استفاده از کاربرد های تبلت بین دانش آموز و مدرسه تعامل دوباره ای ایجاد کند. ببینیم این شیوه چگونه بر توجه و عملکرد دانش آموزان تاثیر می گذارد. ترک تحصیل دانش آموزان کنیایی دلایل زیادی دارد. نظام آموزشی این کشور به بیش از هشتاد هزار معلم نیازمند است، و دانش آموزان به صورت فشرده در کلاس های کوچکی جای داده می شوند که تنها یک معلم دارد. برنامه "الیمو" تلاش می کند با کاربردهای تعاملی و جالب تمرکز دانش آموزان را تقویت کند. بدین ترتیب است که فناوری جایگاه مهمی در آموزش نمی یابد. اما بچه ها چه زمانی باید برنامه نویسی را آغاز کنند؟ در کشور استونی این کار از نوجوانی آغاز می شود. حکومت این کشور اخیراً یک برنامه کد نویسی در مقیاس سراسری را به اجرا درآورد که هدف آن تشویق نسل جدید و تجهیز آن به هوشمندی های لازم برای کاربرد فناوری است (بهرامیان، ۱۳۹۵).

استونی: فن آوری بالا برای دست آورد کم

یک بنیاد آموزشی در استونی، طرحی را برای معرفی فناوری اطلاعات، و کامپیوتر از سال اول مدرسه به اجرا درآورده و این برنامه در بسیاری از مدارس دولتی مورد استفاده قرار گرفته است. اینترنت و فناوری مدرن بخش مرکزی این برنامه به عنوان اصول و قوانین حامی ایمنی کودکان مدرن است. آو لارینگسون، مدیر بخش آموزش بنیاد می گوید: "کودکان ما خیلی زود به استفاده از گوشی هوشمند و تبلت راغب می شوند. استفاده از فناوری، بازخورد منطقی خود را در مدرسه یافته و به همین دلیل استفاده از آن در دوره ابتدایی قابل درک است." در بعضی مدارس استونی، از سالها قبل معرفی فناوری تجربی برای دانش آموزان کلاس اول به اجرا درآمد و از امسال تصمیم به معرفی آن در سراسر کشور گرفته شد. مدرسه ها و شرکت های استونی اکنون به حدود ۶۵۰۰ متخصص فناوری اطلاعات نیاز دارد و این در آینده بیشتر نیز خواهد بود. سن و سال مانعی برای فهم فناوری نیست. در ژاپن، حتی کودکان شور و اشتیاق بسیاری برای فناوری روبات ها نشان می دهند. در مدرسه های ابتدایی، کودکان فریفتگی بسیاری نسبت به عملیات مکانیکی و کنجکاوی زیادی نسبت به علامت ها و تصاویر متحرک در کامپیوتر دارند. این جاذبه دوگانه و نظم حاصل از آن در روبات ها و دستگاههای خودکار، کودکان را به ریاضیات، علوم و فناوری علاقمند و در آنها رویای مهندس شدن می آفریند (ماندگار، ۱۳۹۵).

آمریکا؛ مدل «کلاس درس وارونه»

معمولاً معلم درس را در کلاس ارائه می کند و بعد هم به دانش آموزان تکلیف شب می دهد. اما اگر جای این روند وارونه شود، چه رخ خواهد داد؟ جان برگمن، آموزگار دبیرستان "وارن" در شیکاگو مبدع روشی آموزشی موسوم به «کلاس درس وارونه» است. طبق این روش جای یادگیری و انجام تکالیف عوض می شود. یعنی دانش آموزان به کمک نرم افزار در منزل درس را فرا می گیرند و بعد تکالیف را در کلاس درس با حضور معلم انجام می دهند. روش «کلاس درس وارونه» در ظاهر روشی غیرعادی است. تدریس به این روش به زمان بیشتری نیاز دارد، اما نتایج نشان می دهد که عملکرد دانش آموز به مقدار قابل ملاحظه ای بهتر می شود (آرمانی، ۱۳۹۵).

کنیا؛ استفاده از تبلت برای تشویق دانش‌آموزان

منابع آموزشی محدود و کلاسهای درس پرازدحام بسیاری از دانش‌آموزان مناطق زاغه‌نشین کنیا را از مدرسه رفتن دلسرد می‌کند. اما طرحی با استفاده از تازه‌ترین فناوریها تلاش می‌کند دانش‌آموزان را در کلاسهای درس نگه دارد. دانش‌آموزان دبستانی در یکی از محلات فقیرنشین نایروبی با استفاده از تبلت و اپلیکیشنی موسوم به «ای-لیمو» به تمام مواد درسی دسترسی دارند. عبارت «ای-لیمو» در زبان سواحلی به معنی آموزگار الکترونیک است. طراح «ای-لیمو» نیوی موخرچی است. وی پس از کار در مدارس مناطق محروم متوجه شده است که دانش‌آموزان به خاطر کمبود منابع درسی، چیزی یاد نمی‌گیرند. اما همان دانش‌آموزان به تلفن همراه و تبلت وی علاقه نشان می‌دادند. این مسئله نیوی را بر آن داشت تا اپلیکیشنی برای تدریس دروس دبستان برای دانش‌آموزان طراحی کند و با ویدئو و موزیک و نقاشی متحرک فرایند یادگیری را برای دانش‌آموزان جذاب کند. در حال حاضر هزار دانش‌آموز در سراسر کنیا از اپلیکیشن «ای-لیمو» استفاده میکنند. قرار است سال دیگر این تعداد ۱۰ برابر شود (فداویان، ۱۳۹۶).

چین؛ پایان عصر آموزش طوطی‌وار

در رتبه‌بندی‌های جهانی مدارس چین پیوسته در بالاترین رتبه‌ها قرار می‌گیرند اما بسیاری از دانش‌آموزان از فشارهای شدید برای موفقیت در امتحانات در رنج هستند. برخی از مدارس با پیوستن به برنامه موسوم به «تجربه آموزش جدید» رهیافت جدیدی را دنبال می‌کنند و در تلاشند که وضع را بهتر کنند. یک‌هزار و هشتصد مدرسه در چین این طرح غیر دولتی را که از سال ۲۰۰۰ میلادی در سراسر کشور آغاز شده است، دنبال می‌کنند. این برنامه قصد دارد مدیران مدارس و دانش‌آموزان را به سوی «زندگی آموزشی شاد و منسجم» سوق دهد. موفقیت در امتحان، هدف اصلی نیست. بلکه تمرکز عمده بیشتر بر روی تجارب روزمره در حوزه آموزش است. معلمها و شاگردان می‌توانند تجاربشان در بر روی وبسایتی که همه به آن دسترسی دارند، منتشر کنند. مدرسی که با این روشهای آموزشی نو کار می‌کند بر ادبیات، قدرت بیان، اختراع یا کلاسهای هنر تأکید دارند. قصد، این است که اعتماد به نفس و خلاقیت کودکان را بیشتر شود، بطوری که با فرهنگ بومی هم سازگار باشد. صفحه‌ای در وب برای به اشتراک گذاشتن نظرات معلمان در سراسر چین در نظر گرفته شده است و بنیانگذار این طرح غیر دولتی هر روز به این صفحه سر می‌زند. موفقیتهایی که دانش‌آموزان در آزمونهای سراسری در چین کسب کرده‌اند، نشان از کارایی این روش آموزشی دارد (سعادتیان، ۱۳۹۴).

شاداب سازی مراکز آموزشی

بی‌شک فضای شاداب و دوست‌داشتنی تاثیر زیادی در شکوفایی استعدادها، خلاقیت، پیشرفت تحصیلی، کارایی، پویایی و زنده‌دلی دانش‌آموزان دارد، مدرسه بانشاط -موجب باروری جسم و اندیشه کودکان و دانش‌آموزان می‌شود. انسان شاداب، پویا و پرتحرک به زندگی امیدوار است و برای رسیدن به اهداف خود سرسختانه تلاش می‌کند برعکس انسان افسرده و اندوهگین و بی‌تحرک، احساس خستگی، درماندگی و ناامیدی می‌کند و در برابر مشکلات، ناتوان و عاجز است و لازمه تحقق و ایجاد مدارس بانشاط، تغیر نگرش و نگاه نو و جدید اولیا و مربیان مدرسه در خصوص زیباسازی و بهسازی فضای آموزشگاه است چرا که فضای زیبا و شاداب تاثیر زیادی در پیشرفت تحصیلی و روحیه دانش‌آموزان و معلمان دارد. تجربه نشان داده است که در هر جا اولیا باآگاهی و مشارکت فکری، فرهنگی و مادی خود در مدرسه مشارکت کرده‌اند روند پیشرفت تحصیلی و فعالیت

مدارس از جایگاه بهتر و مطلوب‌تری برخوردار شده است. مدیر مدرسه با ایجاد فضایی سرشار از صمیمیت موجبات افزایش روحیه گروهی، اعتمادسازی و ایجاد جو عاطفی، دوستانه و شاد را فراهم می‌آورد. مدیر مدرسه با ایجاد روحیه مشارکت‌پذیری در دانش‌آموزان، معلمان و اولیای دانش‌آموزان در اداره مدرسه می‌تواند جو عاطفی و شادی ایجاد کند و با ایجاد جو احترام متقابل میان معلمان و دانش‌آموزان زمینه ارتقای کیفیت آموزشی ثمربخش و احساس رضایت‌مندی را در مدرسه به وجود می‌آورد (تهرانی، ۱۳۹۳).

شاداب سازی محیط آموزشی

عصری که ما در آن زندگی می‌کنیم به کلی متفاوت از زمان‌های گذشته است. پدیده‌های جدید متنوع و به هم پیچیده آنچنان فراوان و نو به نو شده‌اند که دانایی‌ها، توانایی‌ها و امکانات را اجتناب‌ناپذیر می‌کند. البته این دانستنی‌ها و مهارت‌ها باید قادر باشند امنیت روانی و احساس زیبایی دوستی را در مواجهه با مشکلات زندگی تضمین کنند. در روند استفاده از امکانات در راه مقابله منطقی و فراگیر مسایل دنیای جدید به خصوص نگرش‌های جوانان باید از اصول بهداشت روانی استفاده نمود، چرا که نوجوانان ما نیازمند فضای شاد برای شاداب زیستن هستند. در شرایطی که اکثر منازل در مناطق شهری تبدیل به آپارتمان‌های کوچک و تاریک و به دور از فضاهای بازی و حرکتی برای کودکان است حداقل کاری که می‌توان در تامین بهداشت جسمی و روحی آنان داشته باشیم ایجاد فضای مفرح و شادی بخش در مدرسه است چرا که دانش‌آموزان چندین ساعت از روز را در مدرسه می‌گذرانند و اگر فضاسازی مناسبی در مدارس انجام شود مسلماً به شاد زیستن فرزندان خود کمک بسیار مهمی خواهیم کرد (شمسایی، ۱۳۹۳).

چگونگی دستیابی به تحقق آرمان‌های شاداب نمودن محیط آموزشی

برای بهره‌گیری مناسب از شرایط و امکانات برای ظهور استعدادها و خلاقیت‌های نوجوانان باید تحولات جدی در نگرش مدیران و مسوولان نظام آموزش و پرورش ایجاد کرد چرا که در تعریف مدیریت به عنوان یک رشته علمی فرایند به کارگیری موثر و کارآمد منابع مادی و انسانی در برنامه ریزی و سازماندهی - بسیج منابع و امکانات و هدایت و کنترل است برای دستیابی به اهداف سازمانی و براساس نظام ارزشی مورد قبول صورت می‌گیرد. مدیر وظیفه دارد با هماهنگی و اتخاذ تصمیمات پیش‌برنده‌ای که براساس مقررات و اصول پذیرفته شده در نظام ارزش‌ها شکل می‌پذیرد حیات مادی و معنوی سازمان و افرادش را تدارک ببیند و یک مدیر آموزشی مسوولیتی بس اساسی‌تر و مهم‌تر بر عهده دارد، چرا که با روح و روان و جسم کودک و نوجوان سر و کار دارد و بالندگی جامعه و جوانان امروز و سرافرازی و اقتدار فردای آنان به حرف و شعار تنها پیش نمی‌رود. برخورداری از نسلی جوان و کارآمد و اصرار در به کارگیری مناسب جوانان در چرخه کار و فعالیت‌های جامعه و پذیرش مسوولیت از سوی آنان در فردایی نه چندان دور می‌تواند بسیار کارساز و اثربخش باشد. واضح است که انجام چنان ماموریت مهم به آسانی محقق نمی‌شود و رشد تعالی آنان به تصادف حاصل نمی‌شود. باید نوجوانان و جوانان را به خوبی بشناسیم و از جامعه و شرایط دیروز و امروز و فردای آنان درک درستی داشته باشیم، راه‌ها و روش‌های مناسب علمی و پیش‌برنده برای مجهز نمودن آنان به تربیت دانایی و توانایی و مهارت‌یابی را فرا بگیریم (فردین، ۱۳۹۶).

چگونگی ایجاد فضای شاداب در محیط آموزشی

در تبیین موضوع شاداب سازی را از ابعاد مختلف می‌توان بررسی نمود چرا که در ابتدا شاداب کردن محیط مدرسه در کلام به ایجاد فضای مناسب و فضاسازی ظاهری منتج می‌شود. لیکن با نگاهی دقیق‌تر باید عنوان کرد که شاداب نمودن فقط جنبه ظاهری ندارد چون داشتن بهداشت روانی سالم نیازمند رعایت اصولی است که هم جنبه مادی و هم جنبه معنوی دارد و در واقع شاداب سازی را در ابعاد ظاهری و ابعاد معنوی جست و جو کرد که هر یک از این موارد شامل بررسی موضوعات و مواردی مهم است که با در نظر گرفتن آن‌ها مطمئناً می‌توانیم روح و روان و جسم و جان نوجوان را شاد کنیم چرا که نوجوان باید ابتدا از درون وجودش احساس شادمانی داشته باشد و این احساس شادمانی همان ایجاد رضایت از زندگی است که باید در تمام ابعاد وجودش رخنه کند (سعیدی، ۱۳۹۴).

شاداب سازی درونی و معنوی در محیط آموزشی

الف) تربیت معنوی و دینی (آشنایی با لطافت طبیعی و...)

بی‌تردید تربیت روحی و معنوی نوجوانان باید از آغاز حیات آنان مدنظر گرفته شود لیکن چون در سنین نوجوانی می‌خواهند هویت شخصی پیدا کنند کم‌کم از والدین خود جدایی بیشتری پیدا می‌کنند و وابستگی کمتری می‌یابند و همین امر باعث می‌شود هدایت معنوی ویژگی خاصی پیدا کند. آشنایی آنان با لطافت طبیعت (آب و هوا و آفتاب و کوه و دریا و...) می‌تواند نشاط و شادابی را با ادراک طبیعت خداوندی به دست آورد به طوری که نوجوان با دیدن هر یک از ابعاد طبیعت حتی با دیدن یک گل احساس لذت و شادمانی کند (زاهدی، ۱۳۹۲).

ب) شرکت دادن نوجوان در فعالیت‌های گروهی

فعالیت‌های گروهی و جمعی نوجوانان جزو لاینفک از زندگی اجتماعی آنان به شمار می‌رود و اگر خوب هدایت شود می‌تواند آثار سازنده‌ای را در پی داشته باشد و در واقع می‌تواند احساس لذت درونی را برای او به وجود آورد (نکویی، ۱۳۹۲).

ج) جذب مشارکت دانش‌آموزان در اداره مدارس

شکی نیست که یکی از وظایف مهم تربیتی مدیریت مدارس تشویق نوجوانان به مشارکت و تعاون در همه امور است و آنان می‌توانند با تدوین برنامه‌های مناسب به جلب مشارکت دانش‌آموزان در امور مختلف مدرسه اقدام کنند و این موضوع می‌تواند به احساس مفید بودن و دور شدن از انزوا و کسالت در نوجوانان کمک کند و خود یکی از موارد شاد زیستن است (رحیمی، ۱۳۹۴).

شاداب سازی ظاهری در محیط آموزشی

ایجاد نشاط و شادابی یکی از مؤثرترین راه‌ها برای افزایش بهداشت روانی در جامعه است، مدرسه بعنوان یک نهاد می‌تواند با بوجود آوردن زمینه‌ها و برنامه‌هایی باعث هر چه شاداب کردن جامعه شود. اگر در مدرسه شوق زندگی کردن بوجود آید خود به خود اثرگذار بر جامعه خواهد بود. انسان‌های شاد زندگی خود را تحت کنترل دارند، مسئولیت‌پذیرند، هدفمند هستند، دید مثبت به زندگی دارند. آینده‌نگر و امیدوارند و در مقابل مشکلات و سختی‌ها از پای نمی‌نشینند، قرآن دین اسلام را دین شادی معرفی نموده و مهمترین عوامل شادی را محبوبیت، مقبولیت و موفقیت، ایمان، هویت ملی و فرهنگی، خلاقیت عارفانه و حل مسئله ذکر کرده است، روانشناسان شادی و شور و نشاط را محرک انسان‌ها برای عمل می‌دانند و جامعه‌شناسان جامعه

شاد را جامعه موفق می‌دانند. عواملی که می‌تواند باعث گسترش شادی شود در ابتدا خانواده است و سپس دیگر نهادها همچون مدرسه و نهادهای فرهنگی مذهبی می‌باشند که هر کدام به نوبه خود وظایفی دارند که در اینجا سعی می‌شود پیشنهادات کاربردی جهت ایجاد شور و نشاط در مدرسه ارائه دهد.

در حقیقت آموزش و پرورش به مثابه درختی تنومند است که برای تغذیه و باروری میوه‌هایش نیازمند استفاده از منابعی است که با هماهنگی و مساعدت، موجبات رشد آن را فراهم می‌آورند. از سوی دیگر عناوینی چون خلاقیت نقادی و نقدپذیری، بارش فکری، مهارت‌های زندگی، تغذیه و بهداشت فردی و جمعی، مدرسه‌ی شاد زمانی در مدارس عملیاتی خواهد شد که تمامی عناصر این مجموعه به‌طور لازم برسند و تحول و تغییر را به‌عنوان یک اصل در نظر بگیرند. شادمانی احساسی است که زندگی را چیزی خوب می‌داند. شادمانی به مفهوم دوام لحظات شاد دیروز، روحیه‌ی سرخوش امروز و زمان دشوار فردا است. آنچه اشخاص آن را شادی تجربه می‌کنند نه یک شادی زودگذر بلکه یک احساس عمیق و این‌باور است که به‌رغم مشکلات امروز همه چیز خوب است، یا به‌خوبی برگزار خواهد شد. انسانی شاد است که از زنده بودن خود احساس رضایت و خوشبختی کند، دیگران از او سود ببرند، آرزوها و نیازهای فردش نیز تا حد نسبتاً زیادی تحقق یافته باشد و خوشبختی و شادمانی‌اش مستدام باشد نه مقطعی و زودگذر در این بخش اکثراً مواردی مورد توجه قرار می‌گیرد که قابل رویت و قابل لمس کردن باشد و در واقع اموری که لذت بصری ایجاد می‌کند یا دیدن فضا و محیط زیبا باعث ایجاد نشاط می‌شود مورد توجه قرار می‌گیرد (علوی، ۱۳۹۵).

۱) فضاسازی و زیباسازی حیاط مدارس، از جمله دیوارها، سطح زمین، کاشت درخت و گل و گیاه گذاشتن نیمکت‌های رنگی و زیبا در حیاط مدرسه، تابلوی زیبای سر در مدرسه، دیوارهای تمیز و زیبا و تزئین شده با نقاشی‌های زیبا، نماسازی‌های مختلف.

۲) زیباسازی مناسب ساختمان مدارس از جمله هماهنگی کاشی و سرامیک و سنگ - رنگ آمیزی در و دیوارها، پرده‌های زیبا جهت کلاس‌ها، زیباسازی راهروهای کلاس‌ها، دفتر معلمان، اتاق مشاوره و...

۳) زیباسازی و تمیز بودن نمازخانه استفاده از خوشبوکننده‌ها، استفاده از نوشته‌ها و خطاطی‌های زیبا و استفاده از گلدان‌های زیبا، استفاده از فرش‌های زیبا و هماهنگ با پرده‌ها تمیز بودن و زیباسازی دستشویی‌ها و وضوخانه (حتماً فضای وضوخانه از کاشی و سرامیک زیبا و تمیز استفاده گردد) محل آب‌خوری‌ها سنگ شده باشد و در وضوخانه‌ها از لوله‌کشی آب گرم استفاده شده باشد.

۴) زیباسازی راهروها و ورودی‌ها با استفاده از گلدان‌های گل طبیعی و مصنوعی.

۵) زیباسازی کتابخانه‌ها استفاده از کمد‌های یک‌رنگ و یک مدل جهت نگهداری کتاب‌ها (ترجیحاً استفاده از کمد‌های چوبی زیبا) استفاده از گلدان‌های طبیعی در فضای کتابخانه، میز و صندلی‌های یک‌رنگ و زیبا، قفسه‌های زیبا جهت در دسترس قرار دادن مجلات و روزنامه‌ها.

۶) تشویق دانش‌آموزان جهت آوردن گل و گیاه طبیعی و استفاده از آن در محیط کلاس‌ها.

۷) پوشش ظاهری دانش‌آموزان، استفاده از روپوش‌های خوش‌رنگ و شاد.

۸) پوشش ظاهری معلمان، مدیر و معاونان که با رعایت تمامی موازین شرعی می‌توان از رنگ‌های شاد و رنگ‌های روشن استفاده کنند.

۹) استفاده از قاریان با صوت و لحن زیبا در صبحگاه مدرسه (اگر به صورت زنده باشد بهتر است وگرنه از نوارهای مناسب می توان استفاده کرد (همان منبع).

شاید در اولین نگاه احساس کنیم که انجام همه امور فوق در مدارس مستلزم پرداخت هزینه های سنگین باشد و مسلماً در مدارس دولتی چنین امکانی وجود ندارد لیکن با کمی تأمل به این نتیجه می رسیم که انجام بسیاری از این پیشنهادات فوق می تواند با درایت و مدیریت صحیح با حداقل بودجه و امکانات انجام شدنی باشد و به اشکال مختلف می توان شادابی و طراوت را به کودکان و نوجوانان این مرز و بوم هدیه دهیم و در نهایت جامعه شاد داشته باشیم که این خود باعث بروز و رشد استعدادها و خلاقیت ها در جوانان ما خواهد شد (صلواتی، ۱۳۹۵).

عدم پذیرش ایده های جدید

عادت به تفکرات کلیشه ای، راه حل های معمولی و تجربیات تکراری می تواند سبب پدید آمدن نوعی دید انتقادی در معلم و دانش آموزان در کلاس های درس شود که می توان آن را روحیه ی عدم پذیرش ایده های جدید نامید. برای دانش آموزی که از تفکری خلاق برخوردار است و میل به خلق ایده های نو و غیر معمول دارد، بسیار مأیوس کننده خواهد بود که ایده ها و افکارش به خاطر غیر معمولی بودن مورد بی توجهی معلم یا دانش آموزان دیگر قرار گیرد. این دانش آموز به تدریج تحت تأثیر نظر جمع، ممکن است نوگرایی و این نوع تفکر خود را دال بر وجود ضعف یا مشکلی در خود تلقی کند. احساس غیرعادی بودن در بسیاری از دانش آموزان خلاق ناشی از وجود یک چنین جوی در کلاس است که در نهایت به خودسانسوری منتهی می شود (زاهدی، ۱۳۹۵).

موانع خلاقیت در محیط خانواده

تأکید بیش از حد والدین بر هوش و حافظه ی کودک

بسیاری از والدین، ناآگاهانه کودک خود را فقط با هدف تقویت مهارت های حافظه ای و انباشتن ذهن وی از اطلاعات لغوی، تربیت و هدایت می کنند و برای حافظه و هوش کودک اهمیتی بیش از حد قائل می شوند. این گروه از والدین بدون در نظر گرفتن این اصل تربیتی مهم که تنها اطلاعات عمومی و داشتن حافظه ی قوی برای تکامل و رشد فکری و باروری استعدادهای کودک کافی نیست، با اصل قرار دادن هوش و حافظه ی کودک، از پرورش سایر توانمندی های ذهنی و روانی کودک خود که مهم ترین آنها تفکر خلاق است، غافل می مانند (یزدانی، ۱۳۹۳).

ایجاد رقابت میان کودکان

معمولاً رقابت میان کودکان وقتی پدید می آید که الف: نوعی ارزیابی و رتبه بندی توسط والدین وجود داشته باشد. ب: پاداشی یا جایزه ای در میان باشد. معمولاً کودکان چنانچه احساس کنند که کار آنها توسط والدین مورد ارزش گذاری قرار خواهد گرفت و یا به بهترین کار جایزه یا پاداش داده خواهد شد، بیشتر از آن که به انجام بهتر آن کار بیندیشند، به کسب آن جایزه فکر می کنند. ضمن این که گاهی این رقابت ها به ستیزه جویی میان کودکان تبدیل می شود و سبب می گردد تا آنها نتوانند از توانایی ها و استعدادهای واقعی خود استفاده کنند (غلامی، ۱۳۹۵).

تأکید افراطی بر جنسیت کودک

تأکید زیاد بر جنسیت کودک و تمایز قائل شدن زیاد میان دختر و پسر یکی از موانع مهم رشد خلاقیت کودکان در گروهی از خانواده هاست. در برخی از فرهنگ‌ها بسیاری از دختران و پسرانی که از تفکرهایی خلاق برخوردار هستند، به سبب ملزم شدم به رعایت پاره‌ای مقررات و هنجارهای از پیش تعیین شده و همچنین به دلیل قرار گرفتن در نقش‌های قالبی که فرهنگ و محیط بر آنها تحمیل کرده، علائق و تمایلات خلاقانه خود را سرکوب می‌کنند و در نتیجه به تدریج دچار تعارض شده و خلاقیت آنها از بین می‌رود (خالد، ۱۳۹۳).

قرار دادن قوانین خشک و دست و پاگیر در منزل

بسیاری از والدین برای کودک خود قوانین و مقررات خشک و محدود کننده‌ای نظیر تعداد ساعت‌های درس خواندن در روز، رأس ساعت معین خوابیدن، استفاده از لوازم خاص و... قرار می‌دهند. پدید آوردن چنین شرایطی در منزل و اصرار و پافشاری بر رعایت آنها از جانب کودکان، سبب می‌شود کودک تدریجاً به کلیشه‌ای و تکراری رفتار کردن عادت کند. باید توجه داشت که افکار و رفتارهای کلیشه‌ای و تکراری نقطه‌ی متضاد خلاقیت است (مومنی، ۱۳۹۵).

عدم آشنایی والدین با مفهوم واقعی خلاقیت

عدم آگاهی و شناخت برخی والدین از فرآیند رشد خلاقیت در کودکان و مطالعه نکردن آنها در این زمینه، سبب می‌شود آنها هیچ‌گاه نتوانند برای پرورش و شکوفایی خلاقیت کودک خود برنامه‌ریزی و اقدام صحیحی نمایند و به این ترتیب ناخواسته سبب می‌شوند استعدادهای خلاق کودک آنها به هدر رود (راهدار، ۱۳۹۶).

انتقاد مکرر از رفتارهای کودک

ارزیابی پی در پی رفتارهای کودک و زیر ذره بین قرار دادن و انتقاد از کارهای او در خانواده، آزادی، امنیت خاطر و اعتماد به نفس کودک را مختل می‌سازد و ترس از اشتباه را در وی تقویت می‌کند. این ترس چنانچه در کودک حالت مرضی پیدا کند، جرأت ابراز هرگونه اندیشه‌ی جدید و یا انجام کارهایی که در عین خلاق بودن احتمال وجود اشتباه نیز در آنها وجود دارد را در کودک از بین می‌برد و به این ترتیب خلاقیت کودک که لازمه‌اش داشتن آزادی و امنیت خاطر در محیط خانواده و ریسک‌پذیری و عدم ترس از اشتباه می‌باشد، با مانع روبه‌رو می‌گردد (جلیلیان، ۱۳۹۵).

نتیجه‌گیری

آموزش و پرورش مانند یک گنج عظیم سر به مهر است. اسناد مکتوب تحول‌آنطور که شایسته است هنوز نتوانسته به مجاری اجرائی ورود پیدا کند و این اسناد نیاز است متناسب با شرایط موجود بر عصر حاکمیت پسمدرنیسم، طی مراحل فرایندی در قالب طرحواره‌ها و الگوهای قابل اجرا و راهبردی تبدیل گردند و به آن‌الگوها فرصت چکشکاری و پخته شدن داده شود تا ظرفیت لازم جهت اجراء در صف را بیابد. امروزه، تقریباً تمام کسانی که به دنبال بهبود واقعی بسترهای تربیتی هستند رویکردهای برآمده از عصر مدرن در تعلیم و تربیت از جمله دیدگاه حداکثری مبتنی بر روش خودتنظیمی در یادگیری و چگونگی یادگیری فراشناخت، یادگیری فرایند مدار و مستقل را مورد توجه و پذیرش قرار داده‌اند. مقتضیات عصر حاضر ایجاب

میکند علم، تدریس، معلم، شاگرد، محتوای درسی و مدرسه؛ باز تعریف اساسی شود. خواهی نخواهی پدیده جهانی شدن موجب شده تا در بسیاری از موارد مرزهای سنتی آموزش و تربیت زائل گردد.

ماهیت انعطافپذیری فعالیتهای تربیتی و فرایندهای آموزشی و قابلیت الگوپذیری آن با رویکردهای متخذه این امکان را فراهم میکند که صرفاً با هدفمندسازی برنامه های کاری روزانه، فرایندهای آموزشی و تربیتی را تحت تاثیر شاداب سازی قرار داد. یکی از عوامل موثر تربیتی و آموزشی در نظام آموزش و پرورش نوین چگونگی شاداب سازی محیط مدرسه از نظر محتوا است. معلم، کتاب، دانش آموز، روش های تدریس، مدیریت و خانواده از جمله عواملی هستند که معمولاً در فرآیند یادگیری موثرند و در حالی که در تعلیم و تربیت جدید فضای فیزیکی مدرسه نه تنها یک محیط خشک و بی روح فاقد تاثیر در فرآیند یادگیری محسوب می شود بلکه به عنوان عاملی زنده و پویا در کیفیت فعالیت های آموزشی و تربیتی دانش آموزان ایفای نقش می کند. واحد آموزشی بزرگ، زیبا و سرسبز حقیقتاً یادگیری را آسان می کند و نشاط و شادابی را برای دانش آموزان به ارمغان می آورد. یکی از ویژگی هایی که خداوند متعال در خلقت انسان به ودیعه نهاده است ویژگی زیبایی جویی است. انسان فطرتاً زیبایی خواه است و از زیبایی ها لذت می برد. در بین اقشار مختلف جامعه، کودکان و نوجوانان بیش از سایرین از زیبایی های ظاهری لذت برده و از لطافت آن بهره مند می شوند. روح لطیف و فطرت پاک جوانان و نوجوانان بیش از دیگران پذیرای زیبایی ها و ارزش هاست. دانش آموزان وقتی وارد مدرسه می شوند در مدرسه نیز به دنبال زیبایی می گردند و جذب زیبایی ها می شوند.

لذا در آموزش و پرورش نوین، بادرک ضرورت توجه به این نیاز عاطفی و روانی دانش آموزان برگسترش زیبایی و استفاده از هنر و فعالیت های هنری تاکید می شود. به طور کلی زیبایی و نشاط ایجاد آرامش و شادابی در مخاطب می کند و آرامش روان و انبساط خاطر، زمینه فراگیری را مساعدتر می سازد و زمینه را برای حضور فعال و با نشاط دانش آموزان در محیط تعلیم و تربیت مساعد می کند.

منابع و مأخذ

۱. اسکندری، محرم (۱۳۸۶). راهنمای روش‌های نوین تدریس، انتشارات رهیافت، چاپ اول.
۲. جعفری مقدم، سعید (۱۳۸۵) گلچینی از اندیشه‌های مدیریت، انتشارات مؤسسه تحقیقات و آموزش مدیریت، چاپ اول.
۳. جعفری، پریوش. طالب زاده، فاطمه (۱۳۸۹) ارائه مدلی برای نشاط و شادی در مدارس ابتدایی شهر تهران. فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار، سال چهارم، شماره ۴، زمستان.
۴. زارعی متین، حسن، احمدی زهرانی و زلفا حق گویان (۱۳۸۸) نقش دانشگاه در ایجاد عوامل مؤثر بر شادی، مجله فرهنگ در دانشگاه اسلامی، سال سیزدهم، شماره ۲، تابستان.
۵. غلامی، سمیه. چاری، مسعود حسین (۱۳۹۰) پیش بینی شادمانی دانش‌آموزان با توجه به ادراک آنها از انتظارات معلم، نحوه تعامل معلم و خودکارآمدی. مجله مطالعات آموزش و یادگیری، دوره سوم، شماره اول، بهار و تابستان.
۶. سیفالله، فضل‌الهی. جهانگیر اصفهانی، نرگس. حق گویان، زلفا (۱۳۸۹) سنجش میزان و عوامل مؤثر بر شادی دانشجویان پردیس قم دانشگاه تهران، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، سال سوم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۸۹، ص ۸۹-۱۰۸.
۷. کریمی، یوسف (۱۳۸۴) روانشناسی شخصیت، تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.
۸. مارشال ریو، جان (۱۳۷۴). انگیزش و هیجان، ترجمه: یحیی سید محمدی. انتشارات سمت، چاپ سوم.
۹. هاتوس. اسپنسر (۱۳۸۶) روانشناسی عمومی، ترجمه: حسین ابراهیمی و همکاران، تهران: نشرساوالان.
۱۰. هاشمی رکاوند، مجتبی (۱۳۷۷). از اثبات تا ظهور، انتشارات معارف، دوره دوم، شماره ۲۳.
۱۱. هافمن کارل و همکاران (۱۳۸۴). روانشناسی عمومی، از نظریه تا کاربرد، ترجمه: هادی بحیرایی و همکاران، تهران: نشر ارسباران.